

Beschikbaarheid vrijwilligers

In de omzendbrief van 3 juni 2013¹ werd reeds aanbevolen om een informaticasysteem dat de beschikbaarheid van het personeel per post in real time weergeeft in te voeren.

Sommigen verwijten de omzendbrief van 22 april 2014 betreffende de beschikbaarheid van de vrijwilligers van de openbare brandweerdiensten dat die te soepel is.

Zoals de Minister bij wijze van antwoord op parlementaire vragen meermaals heeft opgemerkt moet deze omzendbrief gelezen worden in het licht van de toepasselijke statutaire bepalingen, meer in het bijzonder artikel 177 van het koninklijk besluit van 19 april 2014 tot bepaling van het administratief statuut van het operationeel personeel van de hulpverleningszones.

Het artikel 177 in kwestie bepaalt dat de zone een huishoudelijk reglement moet goedkeuren dat de minimale beschikbaarheid van het vrijwillig personeel en de modaliteiten waaronder het wordt opgeroepen vastlegt.

In verband met dit artikel 177 geeft het verslag aan de Koning een hele reeks voorbeelden van wat dit huishoudelijk reglement kan bevatten : het minimum aantal uren dat men per maand of per jaar beschikbaar is, de termijn voor de voorafgaande kennisgeving van de periodes van voorzienbare onbeschikbaarheid, de manier waarop de periodes van onvoorziene onbeschikbaarheid betekend worden, de redenen die de periodes van onbeschikbaarheid van meerdere dagen kunnen rechtvaardigen. Het gaat enkel om voorbeelden. Een minimaal gunstig reactieniveau in geval van oproeping kan worden vastgelegd. Men kan zich voorstellen dat er aanvullende minima voor het weekend en de periode van maandag tot vrijdag worden vastgelegd, of dat er een gradatie in het kader van de beschikbaarheid is (opdrachten die meer of minder dringend zijn). Het feit dat het vrijwillig personeelslid alle bepalingen van het huishoudelijk reglement al dan niet respecteert kan, op elk moment, het voorwerp uitmaken van een gunstige of ongunstige vaststelling bedoeld in artikel 159 van het statuut, die aan het evaluatiedossier wordt toegevoegd. Wanneer de zone de mogelijkheid voorzien heeft om een prestatie van meer dan een uur in geval van oproeping te betalen, moet de zone de beschikbaarheidsgraad en het gunstige reactieniveau die moeten worden bereikt om van deze maatregel te kunnen genieten in het huishoudelijk reglement vastleggen.

Het huishoudelijk reglement heeft tot doel de noodzaak om over het personeel dat voor de uitvoering van de wettelijke opdrachten nodig is te beschikken te verzoenen met het feit dat er rekening moet worden gehouden met het vrijwillig karakter van het burgerlijk engagement van deze brandweerlieden.

Het gaat erom dat de belangen met elkaar in evenwicht zijn. Het zou overdreven zijn om het vrijwillig personeel te verplichten om honderdachtenzestig uur aan één stuk beschikbaar te zijn, maar het zou ook overdreven zijn indien het beschikbaarheidssysteem geen enkele verplichting zou bevatten.

Het huishoudelijk reglement wordt in elke zone opgesteld om te kunnen voldoen aan het dienstniveau dat per zone wordt vastgelegd, in functie van de risicoanalyse.

¹ Omzendbrief van 3 juni 2013 - Toepassing van het koninklijk besluit van 10 november 2012 tot vaststelling van de minimale voorwaarden van de snelste adequate hulp en van de adequate middelen.

De periodes van effectieve beschikbaarheid van elke vrijwilliger worden in samenspraak met de zonecommandant of zijn gemachtigde en met respect voor het huishoudelijk reglement bepaald. Naast deze geprogrammeerde beschikbaarheid kan de hulpverleningszone de vrijwilliger ook de mogelijkheid bieden om zonder voorafgaande kennisgeving te verklaren dat hij beschikbaar is.

In een publicatie van 23 februari 2018 (<http://uvcw.be/actualites/33,698,697,697,7412.htm>) legde de Union des Villes et des Communes de Wallonie de nadruk op het feit dat het arrest Matzak *werd uitgevaardigd in het kader van een zeer specifieke zaak, onder invloed van wetten en reglementen die eigen waren aan de oude brandweerdienst van Nijvel en die momenteel niet meer van kracht zijn.*

De brandweerdiensten worden niet meer door de gemeente, maar door de hulpverleningszones beheerd. Naar aanleiding van deze hervorming werd de wet betreffende de arbeidstijd herzien en het statuut van de brandweerlieden werd geüniformiseerd en herzien.

Concreet zijn de vrijwillige brandweerlieden niet verplicht om thuis te blijven wanneer ze van wacht zijn. In het kader van het huidige regime moeten de vrijwillige brandweerlieden geen geplande wachtdiensten meer presteren, maar verklaren ze, vrijwillig, dat ze beschikbaar zijn om in real time prestaties te verrichten.

Een dergelijk systeem stelt een brandweerman in staat om van wacht te zijn, maar deze wachtdienst te onderbreken om zich te verplaatsen of om zich bezig te houden met een activiteit die hem onbeschikbaar zou maken om een prestatie te verrichten voor de zone.

De Unie concludeert dat het arrest het huidige wachtsysteem van de vrijwillige brandweerlieden niet in vraag stelt.

Het Belgisch gerecht heeft onlangs een uitspraak gedaan over het geval van een beroepsofficier die een vergoeding eiste zijn voor zijn oproepbaarheidsdiensten. Voor het hof van beroep verwees deze officier naar het arrest Matzak, om zijn oproepbaarheidsdiensten als werktijd te laten beschouwen.

Het hof van beroep van Luik heeft de aanvraag door middel van een arrest van 16 juni 2018 ongegrond verklaard. Het oordeelde dat het HJEU in het arrest Matzak eraan herinnerde dat het feit dat de werknemer verplicht is om fysiek aanwezig te zijn op de door de werkgever bepaalde plaats, zoals de woning van de werknemer, de bepalende factor is voor de kwalificatie als arbeidstijd. In dit geval was de beroepsofficier nooit verplicht om tijdens een oproepbaarheidsdienst thuis te blijven.

Indien de zone een huishoudelijk reglement in overeenstemming met de aanbevelingen en de wettelijke voorschriften opstelt, is geen enkele vrijwillige brandweerman verplicht om tijdens een oproepbaarheidsdienst thuis te blijven.